

שאלות ותשובות

וישמע משה

שאלות אקטואליות בהלכה למעשה שעלו על שולחנם של פוסקי זמנינו שליט"א

פרשת קרח תשפ"ג

האם מותר לחסידים להשתתף בשמחה של הרבי בשנת האבל?

א. שאלה: אצל חסידים מקובל שהשתתפות בשמחתו של הרבי הינה עבודת ה' לכל דבר, ובבחינת משם שואבין רוח הקודש, איש איש כפי מדרגתו וכפי כלי הקיבול שזכה להכין לכך. ולכן נתבקשנו להעלות שאלה לפני פוסקי דורנו שליט"א האם אפשר לצדד להתיר לחסידים להשתתף בשמחתו של רבם גם כשהם מצויים בשנת האבל על אחד מהוריהם ר"ל, או לאו.

תשובה:

מטעם כבוד הוא, וכיון דמשום כבוד הוא יש לדחותו מפני כבוד הרב, ע"כ.

ועפ"ז הורה גם **הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א** להקל, והטעים ואמר: תלמידים הרי הן כבנים, כמו שכתב רש"י בפרשת במדבר (ג, א) שכל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו.

הגאון ר"ע פריד שליט"א אמר לי שבעיקר הדין של השתתפות אבל בסעודת נישואין יש מקילים, וכבר נשאל הגאון מהרש"ם (יו"ד סי' רב) אודות אחים העומדים בתוך שנת אבם נ"ע אחר ל' ויותר ואחד מהם נושא אשה ודרכם לאכול יחד רוב הימים שואלים אם יכולים לאכול בתוך ימי החופה בבית החופה עם החתן ואם ת"ל דאסידי אם אירע הדבר באחד מן הרגלים אם יש התר משום דברגל ליכא אבלות, והאריך בדבר ומסיק להתיירא ללא מבעיא אם היו ימי השמחה ברגל אלא אפי' בשאר ימות השנה יכולים האחים להשתתף בסעודת נישואין של אחיהם.

והבית מאיר יו"ד סימן שצא ס"ג האריך בזה, והביא שיש שרצו ללמוד היתר בדבר מדברי הר"י הלוי שהביא הרא"ש ביבמות פרק החולץ סימן כז וז"ל: והרב יוסף הלוי ז"ל הביא ראיה דלא אסרינן אלא בית השמחה של רשות דאמרי' במסכת שמחות (פ"ט) על כל המתים אסור לילך לבית השמחה עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד י"ב חדש אלא א"כ היתה סעודה של מצוה, ע"כ. וכן מדברי הסמ"ג שהביא הב"י שם וז"ל: ובסמ"ג (הל' אבלות רמז) כתב שרבינו יהודה והרב ר' יוסף מפי רבינו תם ור"י היו מתיירים לבא לסעודת חתן, ע"כ. והבית מאיר האריך לחלוק ולדחות הראיות דבדאי אין היתר לאבל להשתתף בשמחת נישואין גם לאחר שלושים ימי האבלות.

ובערוך השולחן שם האריך בביאור כל הדעות כדרכו, ומסיק בס"י: ונלע"ד במקום ההכרח יש לסמוך על דיעות המקילות דהלכה כדברי המיקל באבל ובשמחת בניו ונכדיו ודאי מותר, ע"כ.

הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א השיב שיש לצדד להתיר בדבר, ויכול להשתתף בטיש כדי לראות את הרבי, ובלבד שלא יאכל אתם, ואם אפשר ישמש כסדרן וכדו'. ואפי' בשעת הריקודים יכול לעמוד שם ולהסתכל על הרבי בשעת הריקוד, אך לא ירקוד בעצמו כלל.

וגם הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א התיר לחסיד להשתתף בשמחת רבו, ואפי' בשעת הריקודים, ואמר שזה שכל החסידים משתתפים בשמחת רבם הוא בגדר כבוד התורה, שהרי הם לומדים תורה מפיו, והאבלות נדחית מפני כבוד התורה.

והגאון רבי שמואל בנימין שפרינצלס שליט"א סיפר לי ששמע מהרב יוסף רוזנבוים שהיה תלמיד של כ"ק אדמו"ר הגה"ק הנהיבות שלום מסלונים זי"ע, ובעת שהיה אבל על אביו ע"ה חיתן רבו את אחד מילדיו, ושאל הרב רוזנבוים את **הגאון בעל שבת הלוי זצוק"ל** האם מותר לו להשתתף בשמחה, והשיב שמוותר לו. חזר ושאל: גם בריקודים? אמר לו, כן. וביאר טעמו: אבלות נישט געמאכט געווארן צו קאלט מאכן אחסיד פון זיין רבי'ן. [תכלית האבלות אינה לקרר את החסיד מהרבי שלו].

ומצאתי בספר בית נאמן בישראל שמחת הצדיקים עמ' תמז שמביא בהערה בסק"ו שכבר כתב כן אחד מן הקדמונים, הלא הוא מהראנ"ח בשו"ת מים עמוקים ח"ב סימן נ וז"ל: ומטעם הנושא היות בן רבו יש לצדד ג"כ להקל דמורא רבן כמורא שמים. ועדיף כבוד הרב מכבוד האבות. ואבדת אביו ואבדת רבו. אבדת רבו קודמת, וא"כ כבוד האבות נדחה מפני כבוד הרב. ואף על גב דחומר הכניסה בבית כל י"ב חדש היה נראה דלאו מטעם כבוד נגעו בה אלא משום חומר האבל וחיוב האבל בכלל לאו מטעם כבוד הוא. מ"מ יותר נראה לומר דאע"ג דחיוב האבל בכלל לאו מטעם כבוד הוא. חומר האב והאם

העבירו סיר ובו אוכל שאינו מבושל מפלטה לפלטה בשבת?

ב. שאלה: מעשה שהיה בשמחה משפחתית שבעלי השמחה העמידו את סיר המרק על פלטה אחת, ואת סיר הטשולנט הניחו על פלטה אחרת קודם בישולו על מנת שיתבשל על הפלטה במהלך השבת. ובלייל שבת לאחר שהורידו את המרק ראה המלצר שיהיה לו נוח יותר בעבודתו אם סיר הטשולנט יעמוד על גבי הפלטה הראשונה שעליה עמד המרק עד עכשיו, והוא העבירו אליה, בלי לדעת שהוא עובר בכך על איסור בישול, שהרי ברגע שהוא הוריד את הסיר מן הפלטה שעליה הונח היה אסור לו להניח אותו על פלטה אחרת מכיון שעדיין לא נתבשל כל צרכו. האם נאסר הטשולנט באכילה? והאם יש חילוק בדבר בין אם כבר נתבשל כמאכל בן דרוסאי או שעדיין לא נתבשל?

תשובה:

יש להקדים שרוב דברינו אמורים לענין אם כשגילה בעה"ב את הטעות כבר היה הטשולנט מבושל כמאכל בן דרוסאי עכ"פ וכבר עבר המלצר על איסור בישול בשוגג. אמנם אם בעה"ב גילה את הטעות לאתור ועדיין לא עבר המלצר על שום איסור לכאורה חייב בעה"ב להסיר את הטשולנט מן הפלטה כדי שלא יעבור המלצר על איסור בישול. ולהלן נביא נידון גם בזה דשמא המלצר נחשב מתעסק ואין חילול שבת במה שעשה ומותר להשאיר את הסיר להתבשל על הפלטה.

הגאונים רבי יעקב חיים סופר ורבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א אמר שיש להחמיר בדבר ולהימנע מאכילת הטשולנט בשבת מכיון שעברו בו איסור תורה של בישול בשבת. וכן הסכים **הגאון ר"ע פריד שליט"א**, והוסיף דהני מילי שהיה הטשולנט מבושל כמאכל בן דרוסאי בשעה שהורידו מהפלטה הראשונה, ולא עברו בו איסור בישול אלא איסור חזרה מכיון שלא היה מבושל כל צרכו, ובאיסור חזרה החמירו מאד בדיעבד, אבל אם עדיין לא נתבשל כמאכל בן דרוסאי דיש בו בישול מן התורה לא החמירו יותר משאר מלאכה ויש לסמוך על מה שיתבאר להלן בשם המ"ב שסמך על דברי הגר"א במקום הצורך.

ומקור הדברים להחמיר באיסור חזרה בדיעבד יותר מבאיסור בישול בדברי החזון איש סימן לו אות כז וז"ל: אם החזיר תבשיל שלא נתבשל כל צרכו במזיד ודאי אסור, בשוגג יש מקום להקל לדעת המ"ב כיון דלדעת הר"מ והטור יש בו משום בישול, ומ"מ כיון דבשו"ע סתם לאסור שוגג אף אם ניקל כדעת הגר"א, אינו אלא בבישול גמור אבל לאחר שנתבשל כמב"ד לדעת כמה פוסקים אין בו משום בישול ואין כאן אלא איסור חזרה, ע"כ וע"ש עוד.

והוסיף עוד הגר"ע פריד שאם היה המלצר נכרי ולא היה המאכל מבושל כמאכל בן דרוסאי הרי אם יניחוהו על הפלטה עד שיתבשל ייאסר משום בישול עכו"ם, ועדיף להורידו לאתור מן הפלטה כדי שלא יתבשל יותר, ויוכלו לגמור את בישולו לאחר השבת ולאכול.

והגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א אמר שלכתחילה לא יאכלו את הטשולנט בסעודת היום אלא בסעודה שלישית לאחר צאת הכוכבים, ומכיון שהיה כאן רק מעשה בשוגג אין צריך להמתין בכדי שיעשו ויכולים לאכול מיד. ואם אי אפשר יש להתיר את אכילת הטשולנט בסעודת היום. ומכל מקום המלצר עצמו לא יאכל ממנו.

והגאון רבי אברהם שטיגליץ שליט"א אמר שיש להתיר בצירוף של כמה צדדים: א. מעשה שבת בשוגג. ב. אין אדם אוסר את של חבירו. ג. מתעסק.

ונבאר הדברים אחד לאחד: השו"ע בסימן שיח ס"א כותב: המבשל בשבת כו' ובשוגג, אסור בו ביום גם לאחרים, ולערב מותר גם לו מיד. וכתב המ"ב סק"ז: הנה בגמרא פליגי בענין שוגג ומזיד ר"מ ור' יהודה ודעת השו"ע הוא דעת ר' יהודה שכן הסכימו הר"ף והרמב"ם והגאונים והגר"א הסכים בבאורו לשיטת התוספות וסייעתם דפסקו כר' מאיר דבמזיד אסור בין לו בין לאחרים עד מו"ש ובשוגג מותר גם לו מיד. ובמקום הצורך יש לסמוך על זה בבשול בשוגג, ע"כ.

והסביר שניה שכתבנו יסודה בדברי הרמ"א בסימן שט ס"ד: אם אדם הניח דבר מוקצה על של חבירו, לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם

אוסר של חבירו שלא מדעתו, ע"כ. ויש לומר בנידון דידן דמכיון שהמלצר עשה מה שעשה על דעת עצמו ולא קיבל על כך רשות מבעה"ב אין בכוחו לאסור על בעה"ב את המאכל שלו.

ועוד יש לדון דשמא כל מה שאסר השו"ע מעשה שבת בשוגג אפי' לאחרים בו ביום הוא רק בשוגג דהיינו ששכח ששבת היום או שמלאכה זו אסורה, אבל מלצר זה שנטל את הסיר היה סבור שהוא מבושל כל צרכו ואין כל איסור בהעברתו מפלטה לפלטה, ויש לדמותו להא דאמרינן בשבת עב, ב: נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר רבא אמר פטור ואביי אמר חייב וקיי"ל כרבא. וע"ש בתוס' דמיידי שנתכוין לחתוך את התלוש ונמצא מחובר. והיינו ממש כנידון דידן שהעביר את הסיר שנתכוין אליו, אלא שהיה סבור שהוא מבושל ונמצא שאינו מבושל.

אמנם בענין זה כבר עמד בשו"ת עונג יו"ט סימן כ וז"ל: איש אחד שגג והעמיד בשבת קדירה קרוב לאש שהי' בווער בתנור להחם הבית ולא ידע שיש בקדירה תבשיל חי כי היה סבור שהקדירה רקינת והעמידה שם בלא כוונת בישול ונתבשל התבשיל שבתוך הקדירה עד שהי' ראוי לאכול אם מותר באכילה ביום השבת או לא, ע"כ. והאריך בדבר ומסיק לאיסורא: ולפי"ז נראה דכמו דמבשל בשבת גזרו שלא יאכל בו ביום ה"ה במבשל בדרך מתעסק נמי לא יאכל בו ביום דלענין איסור שבת לא שני לן בין שוגג למתעסק ומקרי נעשה מלאכת שבת כן נלע"ד, ע"כ.

ויש סיוע לדבריו בדברי שו"ת רעק"א סימן ח שיש איסור דרבנן במתעסק ג"כ, וז"ל: ולענ"ד עיקר דמתעסק מקרי ג"כ עבירה, אלא דלא חייבה התורה חטאת עליו, ע"כ.

אמנם החוות דעת בספרו מקור חיים על הלכות פסח סימן תלא כותב שאין אפי' איסור דרבנן במתעסק ואין עליו שם מלאכה כלל. ולדבריו אפשר להתיר להשאיר את הסיר על הפלטה שימשיך להתבשל מכיון שהמלצר לא עבר כלל איסור בהנחתו. אמנם לפי מה שנתבאר ברעק"א והעונג יו"ט יש איסור דרבנן גם במתעסק וא"כ חייבים להוריד את הסיר מהפלטה. **והגר"א שטיגליץ** צידד שבעה"ב אינו חייב להוריד את הסיר מן הפלטה דיכול לומר למלצר דמפני שאתה רוצה להחמיר כדעת האומרים שמתעסק יש בו איסור, אני לא צריך להשביית את השמחה שלא יהיה לי מה ליתן לפני האורחים, ואני סומך על דעת האומרים שלא נעשה כאן מעשה שבת כלל ולהניח את הסיר במקומו.

והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א אמר לי דשפיר יש להקל בדבר ע"פ דברי הגר"א שהביא המ"ב הנ"ל דמעשה שבת בשוגג מותר בו ביום וסמך המ"ב על דבריו במקום הצורך.

ובספר ילקוט הליכות **מהגאון ר' אהרן מרדכי גרין שליט"א** הביא בשם הגרש"ז איוערברג בהליכות שלמה דלענין טשולנט אין להקל במעשה שבת בשוגג, דאין כ"כ צורך באכילתו ויכול לאכול מאכלי אחרים צוננים, ואת דין המין יקיים בכוס תה וכדו'. והגאון רבי מאיר סירוטה שליט"א כתב דטשולנט הוא מאכל חשוב ויש בו משום כבוד שבת ולכן שפיר מקום הצורך יש לסמוך בזה על דעת הגר"א. ואמר לי **הגרא"מ גרין** דבנידון דידן שהזמין אורחים רבים לסעודת היום לכבוד השמחה ואין לו מאכל אחר להגיש לפנייהם מלבד הטשולנט הזה בודאי חשוב מקום צורך גדול גם לפי דעת הגרש"ז איוערברג ויכול שפיר לסמוך על דעת הגר"א ולהתיר מעשה שבת בשוגג. וכן הורה להקל **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א**.

האם מותר לגרד את העור באופן שגורם לנפילת עור יבש?

ג. שאלה: אנשים רבים סובלים ממחלות עור שונות הגורמת תחושת גירוד עזה, ואף נזקקים לתרופות ומשחות כדי למנוע את התחושה המציקה. ובחלק מן המחלות שכבת העור העליונה מתייבשת וע"י הגירוד היא ניתקת ונופלת, כמו במחלת פסוריאזיס. ויש לעיין האם אסור לגרד מכיון שהוא פסיק רישא שיפול ע"ז עור יבש, או שמא יש כאן להתיר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה וכלאחר יד וצערא דגופא.

תשובה:

והוסיף דמכל מקום מותר למרוח שמן וכדו' כדי למנוע את תחושת הגירוד החזקה. **והגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א** אמר שאם יבש לגמרי וכבר עומד

הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א השיב שקשה להתיר את הדבר מכיון שהוא פסיק רישא בדרבנן ואסור. וכן הורה **הגאון רבי שמאי גרוס שליט"א**

חיכוך בגד. ואולי ע"ז זה גם חיכוך ביד בצפורן קיל, כי אין הצפורן כמו תער או דרך מספרים. וגם המחמירים בפסיק רישא בשבות [עין מ"א סימן שיד ס"ק ה]. מכל מקום בספק אם ישיר שער קיל בשבות ממש וכל שכן באינו מתכוון. ואולי שייך בכך משום שבות במקום צער דקיל, כי לפעמים צער הרבה כשלא יחכך. ובבבא קמא [פ. ב] אמרו חז"ל שיש חיכוך שהוא צער גדול. ואולי למלאכה שאינה צריכה לגופה ואינו מתכוון הוי ליה מעין שבות דשבות דקיל ביותר, שהרי גם אם היה מתכוון להסרת שערות בהחיכוך אין המלאכה בדרך גזירה ממש, וכן הוא מצד כלאחר יד ומלאכה שאינה צריכה לגופה די"ל דהוי ליה שבות דשבות, ע"כ.

וכן מסיק להתיירא בשו"ת יביע אומר ח"ה סוף סימן ל: וא"כ בפ"ר דלא ניה"ל באיסור דרבנן שהוא כלאחר יד בודאי שיש להקל. (וכן פסק בשו"ת גדולת מרדכי ס"ס יוד ע"ש) ועוד שמכיון שהאיסור בתלישה ביד אינו אלא משום גזירה שמא יבא לתלוש בכלי, הרי מבואר בשואל ומשיב תנינא (ח"ב סי' ה) דבכה"ג שרי אפילו בפ"ר דניה"ל, מכיון שכל האיסור אינו אלא משום גזרה, ולא שבעצמותו נחשב למלאכה דרבנן, ע"ש שהאריך.

ליפול יש להקל. ומכל מקום לכתחילה הסכים דיש לעשות העצה של הגר"ש גרוס ולהניח דבר להקל על הגירוד ולא יצטרך להתיר הגירוד עצמו. וכן הסכים **הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א.**

והגאון ר"ע פריד שליט"א אמר לי שמקור הדברים במ"ב בסימן מו סק"ו וז"ל: ואפילו היא יבשה דעומדת להתפרך לבסוף מעצמה אפ"ה אסור וכ"ז לענין איסורא אבל לענין חיובא אינו חייב אא"כ נוטלה כשהיא לחה ובכלי דאז הוא בכלל גוזז, ע"כ.

ומכל מקום לדעתו אין דברי המ"ב אמורים אלא בדבר שיש בו עדיין מעט לחלוחית וכמו שכתב המ"ב שעומדת להתפרך מעצמה אבל עדיין אינה מתפרכת. אבל בעור זה שהוא כבר יבש ומת לגמרי ואין בו שום לחלוחית נראה שאין איסור בהסרתו.

ומצאתי להאשל אברהם מבוטשאטש שכתב וז"ל: כל כלאחר יד קיל בשבת קודש, ולכן חיכוך אין בו חשש כל כך משום הסרת נימין ושערות, הגם שגזירה דרכה ע"י איזה כלי מטלטל שבידו, מכל מקום אין הדרך להסיר בדרך

האם מותר ליטול תרופה בשבת כדי למנוע מצב שיהיה ביום ראשון חולה רוב גופו?

ד. שאלה: חז"ל אסרו ליטול תרופות בשבת גזירה משום שחיקת סממנים, ובחולה אף שאין בו סכנה לא גזרו. ויש להסתפק במי שכעת בשבת אינו בגדר חולה אולם הוא מכיר את התסמינים שיש לו ויודע שאם לא יקח כעת את התרופה יחריף המצב וביום ראשון יהיה בגדר חולה בכל גופו. האם מותר ליטול תרופה בשבת כדי למנוע את ההגעה למצב הזה, או שההיתר הוא רק למי שהוא כבר בגדר חולה.

תשובה:

שחושש שאם יתענה בצום גדליה שוב לא יוכל להתענות ביום הכיפורים לא יתענה בצום גדליה. הרי שהחולי שלמחר נותן לו דין חולה כבר היום לכמה דברים.

ובפסקי תשובות סימן שכח אות ג הערה 24 הביא פוסקים נוספים שהקלו בזה: מנחת שבת סי' צ"א סק"ט בשם ס' החיים למהר"ש קלוגר כא, אגלי טל טוחן סעי' כ"ג וסקנ"ב. ובס' מאוה"ש ח"א מכתבי הגר"ז אויערבאך זצ"ל (י"ב) דמש"כ בדעת סעי' י"ז בשם הרדב"ז (ח"א סי' תקע"ה) דאין להתיר שבות בשביל שלא יחלה, היינו בספק אם יחלה ולא בודאי (ועוד י"ל דשבות דנטילת סממנים קיל טפי, והרדב"ז מיייר באמירה לנכרי ושאר שבותים), ע"כ. וכן כתב בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סימן נג, ובשמירת שבת כהלכתה פרק לד הערה עו.

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א השיב דבודאי יכול ליטול את התרופה בשבת, דחשיב כבר היום חולה מכיון שיודע שמניעת התרופה תגרום לו לחולי מחר. ומכל מקום הוסיף דאין ללמוד מכאן היתר לענין תענית ומי שיודע שאם יתענה היום יחלה למחר חייב להתענות דהיום עכ"פ בריא הוא ולא חולה, אלא דלענין גזירת שחיקת סממנים בשבת נראה דלא גזרו בכהאי גוונא. וכן הסכימו **הגאונים רבי שמואל אליעזר שטרן, רבי יעקב חיים סופר, רבי שמאי גרוס שליט"א.**

והגר"ש גרוס הביא קצת סמך לדבר ממש"כ השדי חמד שאדם חלוש

הניחו עירוב תבשילין במקרר ושכחו להעביר את המקרר למצב שבת

ה. שאלה: מעשה במי שהניח עירוב תבשילין ביו"ט שחל להיות בערב שבת, וכדי שלא יתקלקל העירוב כחום היום הניחו במקרר ושכח להעביר את המקרר למצב שבת, כך שבבין השמשות של כניסת השבת לא היה יכול ליטול את העירוב ולאוכלו כי בפתיחת דלת המקרר נדלקת נורה וכדו'. האם אין העירוב חל כדיון מי שהיה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר, או שיש למצוא היתר להתיר את העירוב.

העירוב העירוב כשר.

תשובה:

והגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א אמר שאם יש שם נכרי שיכול לצוות עליו לפתוח את המקרר ולהוציא את העירוב, יש להתיר את העירוב בשופי, שהרי מותר לומר לנכרי לעשות זאת, שהרי זה שבות דשבות במקום מצוה, וא"כ הוא ועירובו במקום אחד ע"י הנכרי. וכן אמר **הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א.**

וכן הסכימו להתיירא **הגאונים נפתלי נוסבוים, רבי נתן קופשיץ, רבי שמאי גרוס, רבי יעקב חיים סופר שליט"א**, דמכיון שאפשר ע"י נכרי הרי יכול להגיע אל העירוב.

השיבו לי מבית דינו של **הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א** שיש להביא ראיה ממה שכתב השו"ע סימן תט ס"ד: נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום או שנפל עליו גל, אם יכול להוציאו בלא עשיית מלאכה דאורייתא, הרי זה עירוב, ע"כ. והנה פתיחת דלת המקרר לדעת רוב הפוסקים אין בה איסור דאורייתא, אפילו אם נדלקת נורה עי"ז, שהרי אין זו נורת ליבון שיש בה חוט להט שהמדליקו עובר משום מבעיר, אלא נורת לד וכדו' שבהדלקתה יש סגירת מעגל חשמלי בלבד. ואמנם לדעת החזון איש יש בזה איסור תורה משום בונה, אבל רוב הפוסקים נקטו שאין כאן איסור משום בונה ורק מדרבנן אסרו הכל כדיון עובדין דחול. וכשאין איסור תורה בנטילת

מכתבים למערכת

הנפק"מ באופן שנשתנה המחיר, כגון שהוזל או שכעת יש מבצע [Sale] וכדו', ואפשר להשיג אותו חפץ במחיר מוזל.

שיטת המחנה אפרים (נוסף ממון סימן א', והובא ברע"א סימן ש"ח ט"ף א') שהחייב הוא לשלם 'חפץ' כזה שהזיק, [הלא כגזלן שמשלם כשוויה בשעת הגזילה], וכ"כ הבית אפרים בתשובה (ח"מ סימן ה') – אולם מאידך החזון איש (בי"ק סימן ו' אות ג') ס"ל שהחייב שחל עליו הוא לשלם 'שוויו' של החפץ, וחייב זה נקבע לפי שעת הנזק, וכיון שהשוויו של החפץ אז היתה ביוקר, צריך לשלם כאותו שוויו ולא פחות, ואפי' אם אפשר להשיג חפץ זה בזול כעת לא נפטר בכך.

וא"כ בנידו"ד יתכן לומר שלהמחנה אפרים פטור המזיק לשלם, דאמנם בשעת ההיזק ירד הכובע משווי, מ"מ למעשה חפץ זה יוחזר לו בשלימות, [ותלוי בנידון של הביטוח שהבאנו בהמשך]. אבל להחזון איש אף אם החפץ יוחזר לו בשלימות, מ"מ כיון שבשעת הנזק ירד משווי של החפץ, כבר חל עליו חיוב תשלומין, וממילא חייב לשלם, [ומ"מ גם להחזון איש יש צד לומר דדוקא דבר כמו שער שבשוק וכדו' שא"א לחזות מקודם, נחשב כנזק, אבל ככה"ג שבשעת הנזק ברור שבעתו לשפץ, אולי גם להחזיר אין כאן שום 'נזק' כלל, ודו"ק – אולם ראיתי בספר משפט המזיק (חלק א' פרק ל"ב סוף הערה מ') שכתב שלפי החזון איש היה בדיעת בעלים לתקן את החפץ, אפשר שהמזיק פטור מלשלם עיי"ש].

וזאת יש לציין, דבדרך כלל כאשר מחייבים את המזיק לשלם ככה"ג, צריך לשלם רק כמה שהוא הזיק להחפץ, הרי אינו דומה מזיק כובע חדש למזיק כובע ישן שהניזק כבר משתמש בו שנתיים, וזה פשוט, אולם כל זה רק כשבדעת הניזק לקנות כובע חדש, אבל כאשר המדובר הוא לשפץ את הכובע, לכאור' אין נפק"מ, שהרי מחיר השיפוץ הוא מחיר קבוע הן אם יש רבב אחד הן אם יש עשרה.

עוד יש לדון בנידו"ד – בנוגע לשאלה שדנו בה הפוסקים האחרונים בענין מזיק חפץ שיש לבעליה עליה 'ביטוח' – אינשורענ'ס', האם חייב לשלם או לא, דמצד אחד המזיק יכול לומר לו, לא הפסדתין כלום, שהרי אתה יכול לתבוע את הביטוח, והניזק אומר מה לך עם הביטוח שלי, אתה עשית לי נזק, תשלם על זה.

והנה בשו"ת הרי בשמים (מהדורא תניינא סימן רמ"ה) כתב דמזיק חפץ מבוטח, פטור המזיק מלשלם, כיון שהניזק לא נפסד כלום, [אולם כתב שהוא חייב לשלם לחברת הביטוח עלות הביטוח].

מאידך בשו"ת מהרש"ם (חלק ד' סימן ד'), וכן החלקת יואב בתשובה (חלק ב' סימן צ"ו וצ"א), ובקובץ שיעורים (מסכת כתובות אות ר"ז), ובשו"ת מרחשת (חלק ג' סימן ג'), ובשו"ת הר צבי (ח"מ סימן קמ"ב) ועוד, כתבו דאין זה פוטר את המזיק מלשלם כלל, ואף אם יוכל הניזק לגבות את ההפסד מהביטוח חייב המזיק לשלם [במנינו זה לא נזכר כל כך, כי רוב החברות מתנין להדיא שלא יוכל לגבות גם מהם וגם מהמזיק, ואי לכך כתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק ג' סימן קצ"ו) דפשוט דאין הניזק יכול לרקוד על ג' התנות, וצריך להחליט האם רצונו לגבות מהמזיק או מהחברה].

ועכ"פ לכאור' היה נראה דהן בנוגע לפלוגתת המחנה אפרים והחזון איש, יכול המזיק לומר קים לי כהמחנה אפרים ופטור מלשלם, והן בנוגע לפלוגתת הרי בשמים והמהרש"ם לכאור' יכול לומר קים לי כההרי בשמים.

אולם למעשה נלענ"ד דשפיר אפשר לחייב את המזיק לשלם, שהרי כל הנידון בדברי הפוסקים הוא באופן שמחמת דבר צדדי יש לניזק מאיפה לגבות את הנזק, או משום שהמחיר משתנה, או מחברת הביטוח, אבל באופן שאין לו מאיפה לגבות את הנזק, מה זה משנה העובדא שהיה בדעתו של הניזק לשפץ את הכובע, סוף סוף יש כאן מזיק לפנינו שמחייב בתשלומין, ואין כאן דבר המשלים את חובתו זה, וכיון שאין הניזק 'מחויב' לשפץ את הכובע שלו, גם אם בדעתו היה לעשות כן, אין זה מוריד מהמזיק חיובו לשלם את דמי השיפוץ.

כ"ק אדמו"ר מקאמאנא שליט"א כתב לנו בענין מה שדנו בגליון פרשת הבעלותן שאלה א':

עצם הדלקת נרות נשמה ביום טוב צע"ג מצד עיקר הדין. כי זה ממש נר של בטלה. כי אין משתמשים בו. ובמשנה ברורה בביאור הלכה מאריך בזה ועמל מאוד למצוא היתר. עד שמצא תשובה מהכתב סופר שזה נכלל בכבוד אב עייש ומתיר בדוחק. ומדובר בנרות חלב או פאראפין לבנים גדולים שרואים האור. ועל זה מכוון המשנה ברורה.

אולם נרות נשמה שלנו רגילים ונפוצים של פח אין לזה שום היתר כי אין רואים האור כלל. וכן נרות חימום קטנים מפח אסור כי אין רואים האור. ואפי' מביאים אותן לבית הכנסת אין זה מכבד כלל את ביהכ"נ ואין בזה משום פאר והדר למקום. ואין כאן כבוד את ה' באורים. ואינו מוסיף אורה. ככל כי האור מכוסה. ולרוב שמים אותם בתבנית מחוץ לבית הכנסת מחשש שריפה. ואיך אין כאן כבוד כלל. ואפילו בכלי זכוכית אסור. מפני שיש עליהם תווית עטיקט שמודפס עליו נר נשמה ליום הכיפורים ושם בית החרושת וצירורים וכו' וזה מסתיר האור. אלא אם מוריד התווית. ואין להוריד בירט"א כי הוא קורע אותיות. **הדרך** היחידה הוא שידליק מעייט בבית הכנסת (או בבית) בכלי זכוכית דווקא שהורדו ממנו התוויות והוא נותן אורה ומכבד המקום. כנלפענ"ד.

הרה"ג ר' יעקב ישראל מייזנער שליט"א כתב לנו:

אודות השאלה באחד שקיבל זכות לקניית בעקיטשע לכבוד יו"ט ללא השתתפות עצמית וללא הגבלת סכום. והמקבל לא היה זקוק לבעקיטשע חדשה וביקש את רשות האחראים למכור את השובר לאחר ולקבל כסף בתמורה, וסיכם עם אחד שהוא מוכר לו את הזכות. ואח"כ מצא בה מחלקה של בעקיטשע'ס יקרים במיוחד הנמכרים למחיר יותר גבוה, ומכיון שהשובר אינו מוגבל בסכום רצה לקנות בעקיטשע כזאת. כששמע זאת המוכר תבע ממנו להוסיף העודף על סכום הקניה או שיחזיר לו את השובר כדי שינסה למוכרו לאחר במחיר גבוה יותר, או אפילו ישתמש בו לעצמו. והקונה טוען שאינו צריך להחזיר את השובר ולא להוסיף על מחירו.

ונראה להעיר שיש עוד נדון כאן, שהרי לכאורה הנדבן רק נדב כספו להנצרכים כדי שיקנו בגד לכבוד שבת ויו"ט, ובשביל זה לא קבע הסכום שיוכלו לשלם בשביל אותם בגדים, אבל לא היה בדעתו שמי שאינו נצרך לבגד שבת ויו"ט שהוא ימכור את זכותו ויבזבז הכסף על דבר אחר, וכ"ש שלא היה בדעתו שהוא יחפש לבעקיטשע שהוא יותר ביוקר וירויח עוד ע"י שהוא מוכר את זכותו, וא"כ יש צד לומר שאם הוא אינו צריך לבגד לכבוד שבת ויו"ט שאינו יכול למכור את זכותו כלל.

הגאון רבי שמואל יהודה בריסק שליט"א כתב לנו:

בענין מה שדנתם אודות מי יש לו כובע שהחליט לשפץ מחר והיום בבוקר אחד שפך עליו כוס מים אם חייב לשלם לו.

ראשית יש להקדים דכל הנידון הוא רק באופן שהניזק מודה שאכן היה בדעתו לשפץ את הכובע, אבל באופן שיש ספק בדבר, אפי' אם אמר מקודם להמזיק שבדעתו לשפץ, אין זה פוטר את המזיק, וזה פשוט.

וכעת לגופו של השאלה באופן שברור וידוע שהיה בדעתו של הניזק לשפץ את הכובע - הנה יש לעיין בכל חיוב תשלומין של מזיק האם חיובו לשלם לניזק את גוף ה'חפץ' שהזיק, או את 'שוויה' של החפץ שהזיק, ועיקר

ברכת מזל טוב חמה ולבבית לידידי מנעורי ידען מופלא בקי בתורת החסידות הרה"ג ר' **נפתלי נוסבוים** שליט"א מח"ס "הליכות צדיקים" לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח העילוי **כמר חיים אשר ישעלי** נ"ו עב"ג ש"ב העסקן המופלא הרב החסיד ר' **מאיר בר"מ דמן** שליט"א במז"ט ובשעט"מ יהא רעוא שיזכה לראות דורות ישרים ומבורכים מכל יוצ"ח בריות גופא ונהורא מעליא

לעילוי נשמת האשה החשובה והדגולה, משכלת ויראת ה', הודפת צדקה וגומלת חסדים **מרת רחל פרוטמ** ע"ה בת הגה"ח רבי **אברהם צבי רומעלט** זצ"ל אב"ד וואדאוויץ - בגליצא וראש ישיבת באבוב אשת הרה"ח ר' **מרדכי רייז** ז"ל נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה ביום כ"ט סיון תשע"ו **תהא נשמתה צורה בצרו החיים** הונצחה ע"י בנה הרבני הנגיד ידיד נפשי ראש וראשון לכל דבר שבקדושה מקים עולה של תורה באר"י ובהו"ל עומד לימין המערכת רבות בשנים במסירות נפלאה הרה"ח ר' **אברהם צבי חיים** שליט"א

ברכת מזל טוב חמה ולבבית להרבני הנגיד מוקיר תורה ולומדיה והיא גופה צורבא מרבנן עדן הנפש ואציל המידות **ראש וראשון** לכל דבר שבקדושה הגה"ח בנש"ק ר' **שמואל הלוי הורוביץ** שליט"א אב"י במאנסי לרגל שמחת הכנס בנו נ"ו בעול תורה ומצוות במז"ט ובשעט"מ יהא רעוא שיזכה לריות נחת דקדושה מכל יוצ"ח ושייתקיים בו ברכת התורה **"אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד"** וכו"ס